

"V ŽIVLJENJU
JE STRAŠNO
MALO
ODVISNO OD
ENEGA
ČLOVEKA"
str. 2

GDA SE JE
ŽMETNO
ODLAUČITI
str. 6

Porabje

ČASOPIS SLOVENCEV NA MADŽARSKEM

Monošter, 25. julija 2002 ❁ Leto XII, št. 15

Stau lejt monoštrske kose

V petek, 12. julija, so v **Muzeji Avgusta Pavla** v Monoštri odprli nauvo razstavo z naslovom *Stau lejt monoštrske kose*. Pred stau lejti, 15. julija 1902. leta, so registrirali *„Monoštrsko prvo madžarsko kosino in kosicino fabriko“*. Fabriko je dau registrirati baron Jožef Wieser. Wieserova družina je prišla v Avstrijo s Hrvaškoga, iz vesi Petrinja. Leopold je dojküpo kosino fabriko v Avstriji, v varaši **Mondsee**, štero je po oči prejk vzüu sin Jožef. Jožef Wieser je od tistec pripelo v Monošter škeri, med šterimi je bilau pet veuki klapačov. Tem klapačov pravijo, ka so prej *klapačiz repom (farkas kalapács)*. Tau so veuki ameri, šteri majo leseni štüu. Veuke klapače so zdigali z remlami, štere so poganjali s kolauf na vodau. Wieser je dojküpo mlin pa fundos od cistercijanski redovnikov, pa je mlin prejknaredo za fabriko.

Do 1920. leta so kosé redli zvekšoga avstrijski delavci. Po tistom so nutvčili delavce iz Monoštra in z vesi kauli Varaša. V Kosinof fabriki je *delalo dosta porabski Slovincov tö*. Žmetno je bilau kosau redti, delavci so mogli meti dugo prakso. Edno kosau je bilau potrebno 42-krat v roké vzeti. Kak je z železne palce kosa gratala, leko vidite na razstavi tö. Pa makete mašinov, štere smo na pausado dobili od šaule Bela III.

Na konci so v koso nutvdarili znak (védjegy) varaške kosine fabrike. Najstarejši takši znak je *kača s koronov*, štera je eške gnes na den vanej na vrataj fabrike. Po tistom so

Na otvoritev razstave šo prišli delavci kosine fabrike tö.

Kose in maketi mašinov na razstavi.
Foto: Anikó Székely

gorzakelili na kose vinjete s papira. Takše lejpe, farbaste **vinjete** leko vidite na razstavi tö. V 30. lejtaj 20. stoletja je varaška kosina fabrika odavala kose z 98 različnimi vinjetami. Za Avstrijo so meli 27, za Češko 13, za Jugoslavijo edno in za Nemško tö edno vinjeto. Tau je pomenilo, ka so delali **190** fele različni kos. Železo za kose so do 1945. leta kipüvali na Švedskom in na Štajerskom, po tistom pa v Diósgyöri.

Med prvo in drugo bojno so kosé nej mogli odati, tak ka so v tisti lejtaj **podkev** redli za konje sodakov. Med dvöma bojnama so začnili **športne sable** (vivöpenge) delati. Z monoštrskimi sablami so madžarski športniki dobili *dvej zlati medalji na olimpiji!* Zvün kose pa kosice ali srpa so *sledik redli motke, lopate, sable, žage, brane in druge škeri za pavre*.

Kosino fabriko so decembra 2001. leta cüzaprli. V najstarejšom tali fabrike, gde so veuki klapači, bi radi edno stalno razstavo naredli, gde bi nutpokazali nej samo kosino fabriko, liki vse druge fabrike v Monoštri in indrik v Železnoj županiji. Stalno razstavo o kosinof fabriki bi radi odprli k leti, gda de Muzej Avgusta Pavla dvajsti lejt star. Zatok bi radi gorpoiskali tiste lidi, šteri so gda sveta delali v Kosinof fabriki, pa je malo spitalavi. Prosimo, pomagajte nam!

Razstava ob stauti oblejtnici monoštrske kose bo odprejta edno leto. Leko si go poglednete v varaškom muzeji vsakši den (zvün pondejlika), od desete do pete vöre.

Marija Kozar

„V življenju je strašno malo odvisno od enega človeka“

Geza Bačić, svetovalec slovenske vlade, ki se bo kmalu tudi uradno upokojil, se je na začetku julija poslovil od sodelavcev zveze, našega časopisa, Državne slovenske samouprave in slovenskega radia. Na vprašanje, ali bi, če bi lahko začel na novo, počel kaj drugega, kot je delal v času svoje službe, je odgovoril naslednje: »V življenju sem pravzaprav tri stvari počel, poučeval sem otroke, šel sem se politika, v zadnjem obdobju sem pa bil uradnik pri slovenski vladi. Če bi modroval, da sem vse najbolje napravil pa brez napak, bi lagal sam sebi pa vsem drugim. Če pogledam svojo vlogo v šoli, ugotavljam, da me eni moji bivši učenci še vedno pozdravljajo, se pogovarjajo z mano, skratka ne obračunavajo z mano. Če se ozrem v čase v politiki, bi rekel malo šaljivo, mogoče je lepo, da te vsaj nihče ne namlati, ti pri šanku kakšnega špricerja v glavo ne vrže. Tudi to je nekaj. Znana stvar je za vse politike, tudi za velike na svetu, da jim ljudje, ko več niso v politiki, ne ploskajo. Kar se tiče tega zadnjega obdobja, se mi zdi vendarle »fajn«, da sem bil zraven. Nekaj smo le ustvarili z manjšinami v Sloveniji in tudi z vami, zamejci. Če bi ponovno začel, kaj dosti ne bi menjal. Dodal bi pa, da je v življenju strašno malo odvisno od enega človeka.«

Geza Bačić je tesneje sodeloval s Porabci v dveh obdobjih. Kot politik pri SZDL je navezoval stike med Pomurjem in Železno županijo, kot svetovalec za manjšine pri slovenski vladi je pa veliko pomagal pri rojevanju prve samostojne porabske organizacije, Zveze Slovencev na Madžarskem.

Na začetku 70. let so madžarski kolegi pri Domovinski ljudski fronti slovensko delegacijo odpeljali na obisk med gradišćanske Hrvate, češ da so tudi oni »južnoslovanska« narodnost. Na povratnem obisku v Sloveniji je madžarska delegacija bila v gosteh pri

prekmurskih Madžarih. Na tak način je potem tudi slovenska delegacija lahko za prosila za obiske pri porabskih Slovencih.

»Prvič sem prišel v stik s Porabjem 1971. leta, ko so nas

Geza Bačić in Jože Hirnök ob poslovilnem obisku.

madžarski obmejni politiki končno pustili med naše Slovence. To so nepozabni spomini, to pač nosiš v sebi. Srečaš se s svojimi ljudmi, se pogovarjaš v svojem maternem jeziku. Ljudje so bili čudoviti. Otroci so za tiste čase relativno lepo govorili slovensko. Tudi od starejše generacije porabskih politikov jih imam nekaj v dobrem spominu, kajti niso zatajili maternega jezika. Razmere so pa pač bile takšne, kakršne so bile.

Teško bi rekel, da je Madžarska vse napravila za manjšine. Pa tudi ne morem reči, da smo mi vse naredili. Koliko se je dalo, se je Slovenija trudila že v prejšnji državi, da bi pomagala...

Med Slovenci v Porabju je moralo preteči nekaj časa, da je prišlo do korajže, da je prišla mlajša generacija ljudi, ki je nastopila z novo iniciativo, z voljo in pripravljenostjo, ki je ugotovila, da je odvisno tudi od manjšine same, ali hoče ohraniti svoj jezik, svoje dostojanstvo, svojo identiteto. To je bilo na koncu 80. let in je sovpadlo z obdobjem, ko sem bil svetovalec vlade za manjšine.

»Uradno pravzaprav nisi bil zadolžen za nas, porabske Slovence, temveč za manjši-

ne v Sloveniji. Kljub temu si pa v zadnjih dvanajstih letih ogromno pomagal, delal za nas. Zakaj?»

»Sam sebi ne bi odpustil, če nekemu, ki ga ceniš, spoštuješ, ga imaš rad, po svojih mo-

čeh ne bi pomagal. To dela človeka človeškega. Porabje sem doživel v obdobju mojega političnega delovanja pa kasneje, ko sem bil uradnik. Bi celo upal reči, da sem v tem obdobju kakšno stvar celo lažje reševal, kot ko sem bil politik. To sicer ni moja zasluga, tudi na tem koncu Evrope so se razmere spremenile, izboljšale.

Formalno gledano sem pravzaprav samo po dveh zadevah bil vezan na sodelovanje z vami. V času ustanovitve zveze preko predsednika države, gospoda Milana Kučana. Hitro smo pač ugotovili, če hočemo kvalitetnejše odnose med porabskimi Slovenci in matico Slovenijo, moramo zagotoviti podporo pri vrhu. Ne samo moralno, ampak tudi materialno. Potem smo speljali nekaj akcij, med drugim se je tako rodil tudi časopis Porabje.

Kasneje me je pa uradno vezala funkcija tajnika Madžarsko-slovenske manjšinske mešane komisije. Formalno torej nisem bil zadolžen za vas, porabske Slovence, ker sem sodelavec Urada za narodnosti, ki se ukvarja z manjšinami v Sloveniji.»

- Kakšne izkušnje si imel z njimi?

»Slovenska država ima - in na to sem ponosen - resnično pozitiven odnos do manjšin, od narodnih skupnosti pa tudi do zamejcev. Mislim, da, za našo malo državo, relativno velika sredstva vplaga v to.

Manjšinskih pravic ne zagotavlja le ustava, temveč tudi zakonodaja. Mogoče ni nepomembno povedati, da ima slovenska država 40 zakonov o skrbi za madžarsko in italijansko avtohtono manjšino. To so zakoni s področja kulture, šolstva, javnega obveščanja, do takozvanih simbolov manjšine, do enakopravne rabe jezika na sodišču itd. Lahko bi bili za vzor za kako resno državo v Evropi po takozvani pravni zaščiti manjšin. Bojim se pa - in to bom na glas povedal - da ob manjšini, bolj pa to zadnje čase velja za madžarsko manjšino, ne znata do kraja izkoristiti teh možnosti, danosti, teh demokratičnih pridobitev slovenske države. Na eni strani niso zadosti enotni, preveč poteka neki nepotrebn dialog, obračunavanje znotraj raznih institucij manjšinske skupnosti. Ni zadostne pripravljenosti, da se za najpomembnejše stvari združijo aktivnost in kadre. V tem primeru bi se dalo veliko več narediti.

Moja izkušnja je, da pravzaprav ni recepta za to, kako bo manjšina svoje potenciale izrabila. Tudi ko država nudi vse možnosti - mislim, da jih v glavnem slovenska država nudi - se ti včasih zgodi, da kakšna skupnost nima pravega pristopa. Navsezadnje imamo v parlamentu manjšinska poslanca, imamo v občinah svetnike s pravico veta, kar ni nepomembna zadeva... Poznam pa tudi druge primere. Veliko časa ste bili porabski Slovenci dokaz za to, ko ti država ne pomaga ne z zakoni, ne materialno, kljub temu lahko manjšina ostane, ker obstaja zavest, ker obstaja pripravljenost, ker pripadnikov manjšine ni sram jasno in javno pokazati, da ni nobeden greh biti Slovenec na Madžarskem, kakor tudi ne Madžar v Sloveniji.»

- Kljub pozitivnim spremembam v zadnjem desetletju pa nam, Slovincem ob Rabi, useeno proti nevarnosti, da bomo »pozabili« materni jezik.

»Veliko je realnih zgodovinskih in objektivnih vzrokov za to, da je situacija danes taka na tem koncu. Zamuda je prevelika, toda ko se nekaj deset let ni omogočal, prej onemogočal tvoj materni jezik, potem so pač rezultati taki, kakršni so.

Kar se pa tiče sedanjega obdobja, bi jaz od zunaj povedal, boljše je, kot je bilo. Včasih se to doma ne čuti, ko pa prideš z druge strani meje, opaziš spremembe. Prideš v gostilno, pa tam, kjer se je včasih srmežljivo slišala slovenska beseda, se zdaj vseeno bolj glasno sliši. Tako je na avtobusu, tako je v ambulanti. To je velik napredek. Res je, da slišiš večinoma starejše ljudi. To mene včasih prizadene. Šole bi morale več svojega napraviti. Nekateri pogoji so dani, upam, da bo tudi madžarska država dala več sredstev za to šolstvo.

Upajamo, da bo Slovenija tudi na tem vašem koncu, ki je še zmeraj obmejni in nerazvit, postavila kakšen obrat, kakšno podjetje. Ne mislim na nekaj velikega, ampak takega, v katerem bi porabski Slovenci čutili, da so zaposleni pri slovenskem podjetju, kjer bi dobili plačo za malo boljši štandard, kjer bi lahko svobodno govorili v maternem jeziku tudi v firmi. S tem bi se jim lahko okrepila nacionalna zavest.

Sicer je pa ob vsem tem ena stvar bistvena. Vsak pripadnik katerekoli narodne skupnosti bi moral sam za sebe vedeti, da ima svoj materni jezik, svojo mamo, svojo preteklost. V tem jeziku je zjokal, je povedal prvo »rejš«. To je potrebno ceniti in spoštovati. To moraš nositi v sebi.

Ne da se ne v Ljubljani, ne v Budimpešti ohranjati slovenstva, ohranjati identitete, to morate storiti sami.»

Marijana Sukić

Izšli sta publikaciji o manjšinskih in drugih temah

Panonski letopis 2002 (skoraj) brez Slovenije

Te dni smo lahko prelistali dve publikaciji, povezani z manjšinami v širšem evropskem prostoru, pretežno pa v Avstriji, na Madžarskem in v Sloveniji. Med stalnimi knjižnimi izdajami je od leta 1994 Panonski letopis, ki ga pripravlja Panonski inštitut v gradiščanskem Pinkovcu (Güttenbachu), medtem ko so zdaj v zborniku objavljeni referati s konference, ki je bila v Monoštru leta 2000 pod naslovom Narodnostne šole – dvojezično izobraževanje.

Panonski letopis 2002 nadaljuje z ustaljenim konceptom, ki je poudarek na aktualni tematiki, tokrat širitev Evropske unije, hkrati pa je v njem vrsta prispevkov o manjšinskih temah, pogledu na zgodovino, bogato so zastopane kultura, književnost in tudi šport, največ iz avstrijske Gradiščanske pa iz Madžarske in zlasti Hrvaške. Avstrijski predsednik dr. Thomas Klestil, ki je napisal prvega izmed uvodnikov, poudarja, da opravlja Panonski inštitut z izdajanjem publikacije pomembno poslanstvo; je neke vrste zgodovinski in zemljepisni most med državami, narodi in kulturami. Avtor je prepričan, da bo članstvo v Evropski uniji tudi bodočim članicam zagotovilo več blagostanja in vzpodbudilo gospodarski in družbeni razvoj. Med avtorji uvodnih razmišljanj sta tudi gradiščanski deželni glavar Hans Niessl in predsednik skupščine Železne županije Péter Markó. Tudi v Panonskem letopisu 2002 ni zastopana Slovenija, kot je bila vse od začetka izhajanja pa do smrti dr. Vaneka Šiftarja. V sodelovanju z dr. Robertom Hajsanom se je z avtorji iz Slovenije, predvsem iz severvzhodnega dela, uspešno dogovarjal dr. Vanek Šiftar, zdaj pa kaže,

da urednik ne more najti ustreznega naslednika. Ker Panonski letopis berejo v več državah, s tem Slovenija zgublja priložnost za promocijo dosežkov in stališč na različnih področjih, vključno z manjšinsko tematiko.

Z osnovnimi podatki so v zborniku predstavljene države, ki se pripravljajo na članstvo v Evropski uniji. Slovenije se nekoliko dotika le zapis Franje Ostovića o tridržavnem narodnem parku Raab – Órség – Goricko. Omeniti velja še vrsto fotografij, ki dopolnjujejo besedilo, reprodukcije likovnih del dveh madžarskih slikarjev Csabe Tótha in Béle Szilárda ter bogat književni del, ki je najprej z naslovom Panonska lirika izhajal samostojno, že nekaj let pa je sestavni del zbornika.

Z letnico 2002 je natisnjen tudi zbornik referatov s konference leta 2000 v Monoštru: **Narodnostne šole – dvojezično izobraževanje**. Objavljenih je 22 referatov, razdeljenih na tri tematska področja, in sicer: Položaj manjšin v Prekmurju, v Porabju in na Štajerskem (Avstrija); Primeri iz drugih regij in Perspektiva – računalniška podatkovna baza.

Za zaključek dva navedka: Gábor Ruda, urednik zbornika, v Sklepni besedi: *»Najpomembnejše prizorišče razvoja, ohranitev maternega jezika je šola. V prekmurškem dvojezičnem izobraževanju, ki dopolnjuje 41. leto, pa je madžarski jezik vedno bolj v ozadju, dvojezični model se bojuje z velikimi pomanjkljivostmi. V madžarskih šolah, ki poučujejo slovenščino, pa dejansko ne moremo govoriti o dvojezičnosti zaradi pomanjkljive kompetence standardne različice manjšinskega jezika. Štajerske Slovence posredno omeni (napaka, omenja jih enako kot koroške Slovence in gradiščanske Hrvate, op. eR.) 7. člen državne pogodbe iz leta 1955. Priznanje statusa ljudske skupine pa še čaka na uresničitev. Poučevanje slovenščine pa v veliki meri otežujejo tudi neugodni predpisi: slovenščina je izbirni predmet, ki ga izvajajo v popoldanskem času, ki za učence ni ugoden.«*

Predsednik skupščine Železne županije Péter Markó pa je v pozdravnem nagovoru tudi povedal: *»Tu, v Monoštru, je potrebno še posebej poudariti, da je zgodovina Slovencev na Madžarskem skupna z zgodovino madžarske države. Slovenci v Železni županiji so na sedanjem poselitvenem območju avtohtona narodna manjšina. Naselitev njihovih prednikov sega v čase pred ustanovitvijo madžarske države.«*

eR

Slovenci ali „Krobotke“

Pismo, stero te zdaj šteli, je nam napisala pa poslala edna slovenska ženska, stera žive v vogrskojski vasnici. Prosil je, naj njeno menje ne podpisemo, ka nešče, ka bi jo ništerni grdo gledali, če sami sebe spoznajo.

Tau se je zgodilo v našoj maloj fari v vogrskojski vesi, gde nas samo par Slovencev geste. Mi trno verjemo Boga pa odimo k meši. Istina, cerkve nemamo, liki na mejsec gnauk mam mešo v staroj šauli, ka mlajši v drugo ves ojdijo v šaulo. Tü v šauli je narejeni en mali oltar, tü držijo nam mešo naš madžarski duhovnik. Oni z druge vesi odijo k nam mešo služiti.

Tau, ka vam zdaj pišem, se je zgodilo eške pred vüzom. Gda smo vöprišli od meše, nam duhovnik pravijo, naj si ženske greje vküpperemo, ka se na vüzenek trbej spovedati. Ge sam na tisto tak prajla, ka bi baukše bilau, če bi nam nej trbelo šaušnjati greje, liki bi vsi zamaj pravli, ka smo grejšnicke pa bi se nam greji odpistili. Na tau so mi duhovnik pravli, ka sam ge prej nej Vogrin-ka. Pravla sam njim, ka je

moj materni gezik slovenski. Te so mi pa pravli, ka sam ge prej »Krobot«. Drüge slovenske ženske so tau tö čüle. Nas je trno žmetno stalo (prizadelo), ka nas duhovnik dojlada, ka se špota z nas, samo zato, ka vejmo eno drugo rejč. Zato ga volo zato nemo dojtajili naš materni gezik, vej pa tak gestejo takši zavole, ka zalagijo svoj materni gezik.

Gda so lani lüstvo vküppisali, so bili, steri so nej pokisili nütüpedati, ka so Slovenci pa so nütüpsili, ka so Vaugri. Depa varnau taši, steri z menov vret ne znajo dobro vogrski gučati. Tau naj človek nigdar ne pozabi, sto smo mi ge, odkec smo prišli.

Ge sam vesela, ka sam Slovenka. Trno rada poslišam slovenski radio z Györra. Mi Radio Monošter ne moremo poslišati, ka je vaš »kokaut« daleč od nas pa se ne čuje es.

V nedelo sam poslišala intervju s Svetec Margitom. Ona je z Gorenjoga Senika pa že dugo na Tormásigeti žive, dapa eške itak lepu guči slovenski. Najbole me je zgrabilo, gda se je spominala na pokojnoga gospoda Kühara pa je pravla, ka so zdaj duhovniki več tö nej takši, kak so inda svejta bili. Oni tö majo falinge zavole. Samo si zmislite, kak so naš vogrski duhovnik nas zbanüvali. Istina, ka doste vesi majo, veliko farno pa dosti dela. Kak bi pa te mi bili dobri krščange, če so naši voditelji tö nej takši, kak bi mogli biti.

Tau je dolaspisala Slovenka, stera je v drugi očaj »krobot«. De pa mi zatok, kakoli se špotajo, tadale Slovenci ostanemo, dočas, ka de naše srce klepalo.

J.H.

10 let Slovenskega kulturnega društva Lipa v Münchnu

Po razpadu Slovenskega kulturnega društva Triglav okrog l. 1990 je v Münchnu nastala praznina na področju slovenske kulture in dejavnosti. Pred desetimi leti so se nekateri aktivni Slovenci v Münchnu odločili, da v okolju, ki je zaradi različnih vzrokov postalo njihov drugi dom, poživijo slovenstvo na tem območju. Tako so leta 1992 ustanovili Slovensko kulturno društvo Lipa, ki je postalo simbol slovenstva. Danes se že lahko pohvalijo z vidnimi dosežki, kar pomeni, da je bila takratna odločitev pravilna. Glavna naloga društva je, ohraniti slovensko besedo, kulturno dediščino in jo prenesti na mlajšo generacijo. Na ustanovnem zboru se je zbralo 34 pobudnikov. Število članov se je iz dneva v dan povečevalo in danes šteje društvo okrog 350 članov. Kmalu po ustanovitvi društva Lipa so se začela prizadevanja za organizirano kulturno delovanje. Leta 1999 se je zbralo 18 članov in so ustanovili folklorno skupino. Folklorna skupina si je že na začetku svojega delovanja zastavila cilj, da privabi v svoje vrste čimveč plesalcev in da goji kvaliteten repertoar.

Slovenskemu kulturnemu društvu Lipa čestitam ob 10. jubileju in mu želimo uspehe v prihodnjem. Slovenci na Madžarskem vemo, da njihovo delo veliko prispeva k promociji Slovenije pred vstopom v EU.

OD SLOVENIJE...

Kučan na turneji po jugovzhodni Evropi

Predsednik Milan Kučan se je v spremstvu močne gospodarske delegacije in zunanjega ministra Dimitrija Rupla mudil na petdnevni turneji po Romuniji, Moldaviji in Ukrajini, ki je bila osredotočena na poglobitev gospodarskih stikov. Predvsem v Romuniji sta bila v pogovorih z najvišjimi državnimi predstavniki ob dvostranskih temah v središču tudi širitve EU in NATO. V vseh državah so pripravili tudi poslovne konference. V Bukarešti sta Kučan in romunski kolega Ion Iliescu izrazila pričakovanje, da bosta obe državi na novembrskem vrhu zveze NATO v Pragi dobili povabilo. Kučan in moldavski predsednik Vladimir Voronin sta potrdila dogovor, da bo Slovenija pomagala Moldaviji na poti v EU s svojimi izkušnjami, in se dogovorila za stalne posvete med ministrstvi. V Kijevu pa sta Kučan in ukrajinski predsednik Leonid Kučma obisk označila kot potrditev dobrih odnosov med državama in kot priložnost za dogovore o prihodnjih projektih.

Slovenija ratificirala nasledstveni sporazum

Državni zbor je ratificiral sporazum o nasledstvu. Okvirni sporazum o nasledstvu so zunanji ministri petih držav naslednic nekdanje SFRJ na Dunaju podpisali 29. junija lani. Leto dni po podpisu so sporazum že ratificirale Makedonija, BiH in ZRJ, na Hrvaškem pa še ni prišel v parlamentarno obravnavo. Poleg preambule, ki obravnava politična vprašanja - med drugim ugotavlja, da so vse države podpisnice enakopravne naslednice nekdanje SFRJ - nasledstveni sporazum vključuje več aneksov. Ti govorijo o razdelitvi premoženja in nepremičnega premoženja nekdanje SFRJ, lastnine nekdanje skupne države zunaj njenega nekdanjega ozemlja (diplomatska predstavništva), o finančnih vprašanjih (delitev deviznih rezerv in tujih dolgov), arhivih, pokojninah, zasebni lastnini in pridobljenih pravicah ter nekaterih drugih pravicah (blagovne znamke...). V skladu z okvirnim nasledstvenim sporazumom bo Slovenija dobila 16 odstotkov finančnega premoženja. Sporazum med tem ne rešuje vprašanja prevzema garancij za stare devizne hranilne vloge občanov, saj pogajalci na Dunaju niso uspeli dovolj zblizati stališč.

„Preteklost in sedanost si segata v roko“

Že deveto leto se dela prava žetva po indašnjem na Ferencovi kmetiji v Krašči, v občini Cankova. Ferencova kmetija se je napolnila z gledalci, kak njiva z vlatmi. Ka vse vleče telko ludi, kak si je tau velko brigo, delo leko na vse vzela Ferencova držina, leko zvejmo od samoga gazdana Toneta Kousa.

„Istina, tau je velko delo. Mi ne bi mogli sami to napraviti brez naši padašov, sausadov, znančov. Eno je

ne na rokaj meti, ka si prišo do krüja. Tak do uni tü leko malo bola cenili te krüj. Gnes ideš v pekarno ali v bauto pa ga küpiš, ka pejaz nej več problem. Tak ga leko ta ličiv v smetjak ali vseposedik pistiš nakli. Mi starejši, če ga najdemo, ga gor pobere mo pa ga lepau odložimo nikam, ka ga stvar pogej. Pri tej mladi trbej tau iskrivo vužgati, ka tü majo v sebi tisto kak mi, vejdar nej njim je dano bilau, ka bi spoznali

le naklali pa so s starim traktorom pripelali vcuj k mašini, potistim pa mlatiti. Vmes je pa biu kulturni program, tü so vaše ljudske pevke iz Monostra lepau popejvale. Pa je ena skupina bila, en skeč so izvajali v povezavi s tisto rajnov ali pa mrtvov Jugoslavijov, ka je prišo minister z Beograda. Zenim se pa na njivi tü prikazuje žetev s tisto kosilnicov, ka snope veže. Zdjaj de se kazalo, kak se šaupe delajo. Tau je tista prečesena slama za streje slamnate pa za pletnje krabül pa ptt. Mlatili mo s capami, zatau mamo napravleno pod, ka do tak cepe na ritem djale. Te so tam izdelki iz slame, krmilnice, vsefale okraski. Zatok naša prireditev tak obisk na ge, ka kažemo vse, ka je ta slama ali žetev našim prednikom davala.“

• *Kak ste leko tau dosegli, ka je ta prireditev na telki popularna, ka telko obiskovalcov vleče es?*

„Zdjaj računajte, ka je na Cankovi gnes ferma. Tak, ka

iz Ljubljane, s Kranja, ka so prišli gledat tau, že več lejt odijo.“

• *Te dojde telko povedati, ka se na Ferencovi kmetiji nika dogaja pa je lüstvo že tü?*

„Skaus tej prireditev smo znani gratali. Naš slogan je, pri našoj küci si preteklost pa sedanost podavlati roke, v roke si segata. Tau je zdaj preteklost, ka küjemo domačo hrano pa doma delamo šunko, sir, tak kak včasim smo delali pa to davlamo našim gostom. Sedanost pa prihodnost je pa, ka mamo tenis igrišče, ka mamo mesto za igre z žogov, ka mamo internet. Vsaki den pride kašo naročilo, včera smo gli iz Izraela dobili dve naročili za dopust, te s Holandije, z Nemčije. Tau je to, gda se modernost povezuje s preteklostjo. Pa še okoli küce mamo slamnate streje pa streje. Mi smo prvi v Sloveniji napravili šaulo za pokrivanje slamnati strej. Ge sam državi razlago, ka tau trbej, ka so zadnji sedemdeset-osemdeset lejtinki štja živi, šteri več na streje ne morejo, leko pa mladim, šteri nemajo dela pa malim kmetom pokažejo tau delo. Tau nam je uspelo. Sedem lüdi se je zašaulalo v dvajsti mejsecaj pri naši küci. Ge sam biu odgovoren za te program pa tau rosang plačo. Se pravi, ka ne pistimo pozabiti, ka se tau ohrani za rodove, šteri prideu sledi. Zatau mam v srci, ka sam v tau raso pa živo, ka to ohranjam.“

• *Zakoj ste si vözbrodili, ka te s takšnimi prireditvami ohranjali paversko delo?*

„Zatau, ka smo mi turistična kmetija. Mamo turizem, ka sprejmemo goste, ka njim davlamo domačo hrano, ka prideu k nam na dopuste. Turizem je nej samo hrana, piti pa postela, turizem je šurši pojem. Turizem je tü kultura, etnologija, šport, rekreacija, doživljanje. Mi pavori, ka drugo naj napravimo, ka leko nika našoga da-

Gazda Ferencove kmetije Tone Kous.

istina, ka moramo mi vse nositi v glavi, moraš meti pregled nad vsem. Samo te si brige raztalamo pa te tau leko tak faj n vöspadne. Ka je telko lüdi, je pa zatau gelte, ka je zanimivo, kak je včasim bilau. Te moderen tempo življenja je vse tisto zbriso, ka je včasim bilau. Vse pokažemo, kak je včasik bilau, zatau, ka se tü skriva ena lepota, eden spomin na tista mlada lejta nam starejšim. Te druge prilike nej bilau, ka bi vküp prišli, kak geseni lüpanje kukarce, v zimi lüpanje semena. Ali najlepši je pa biu te žetvenski cajt. Smo mlatili pa želi, ka se je bogše gelo, ka smo vküper prišli sausadge pa z vesi. Tau je nostalgija, ka smo te za te par vör pa za eno petdeset lejt ali več mlajši. Za mlade je pa to potrebno, ka vidijo, kak se je včasik težko-težko prišlo do krüja. Kelko je trbelo švica, kelko je trbelo žulov, gorspauka-

kakša je pot do krüja. V tom je vreednost te prireditev, ka so tau naturščeniki, tau nej igrano, kak drama na odri, tau se dogaja v naravi na kmetiji.“

• *Ka vse se je gnes dogajalo na vaši kmetiji?*

„Prva je biu pozdrav vodja te prirediteve, potistim predstavitev tisti sodelujočih, piemensko po domačem, šteri so v tau žetvi pa mlatitvi vklüčeni. Te so pa šli vsi vküper, tak petnajset-osemnaštet lüdi na njivo pa so te uni začnili žeti s kosauv, vezati snopke, krize klati. Te so ene kravdje kau-

Varaške pevke so tö pomagale.

je z naše občine, z naše vesi gnes malo lüdi tü. Tau so lidge s cejlaga Prekmurja pa od Maribora do Ljubljane. V našom panzionu mamo 35 postel pa je vse puno s gosti

... DO MADŽARSKE

Srečanje z zamejskimi Madžari

17. julija je v Budimpešti zasedalo t. i. Stalno madžarsko zasedanje, katerega se udeležujejo zastopniki zamejskih madžarskih strank in organizacij, predstavniki madžarskih parlamentarnih strank ter vladnih struktur. Po majskih parlamentarnih volitvah je bilo to prvo tovrstno srečanje. Premier Péter Medgyessy je poudaril, da odnosi z zamejskimi Madžari ne smejo biti odvisni od strankarskih interesov. Odločitve v zvezi z zamejskimi Madžari se lahko sprejemajo le po usklajevanju z legitimnimi predstavniki zamejskih Madžarov in le takrat, če se z odločitvami tudi oni strinjajo. Nova vlada želi glavni del podpore zamejskim Madžarom zagotoviti v rednem proračunu, je povedal zunanji minister László Kovács.

Péter Medgyessy je na zasedanju predlagal, naj se v Budimpešti ustanovi t. i. Dom madžarskega naroda. V zvezi z Zakonom o statusu zamejskih Madžarov je poudaril, da se pri maksimalnem izvajanju zakona mora paziti na to, da bi druge minimalno provocirali.

Srečanje z novim veleposlanikom

Novi veleposlanik R Slovenije v Budimpešti Andrej Gerencer je 19. julija obiskal Monošter in Porabje. Obisk je začel na Generalnem konzulatu, na Zvezi Slovencev se je pogovarjal s predstavniki zveze, časopisa Porabje in Radia Monošter. Obiskal je tudi župana mesta Monošter, z njim je kot župan Murske Sobotice dolga leta sodeloval. Popoldne se je ustavil na Gornjem Seniku, kjer ga je pričakal župan in predsednik Državne slovenske samouprave Martin Ropoš.

Slovenski dan na Dolnjem Seniku

Slovenska samouprava na Dolnjem Seniku prireja 27. julija slovenski dan. Dopoldne je namenjeno kulturi, program se bo začel po maši (11.15) v kulturnem domu. Ob 14. uri se začne nogometna tekma Dolnji Senik-Cepinci, po kateri bodo vaše igre.

„Pri nas v Sloveniji smo ostali kmetje še s svojimi mladimi. Mi mammo nasledstvo. Notri za šankom je glaven en zet, v kúnjnji je (h)či glavna kújarca, moja žena vse napravi, druga hči pomaga, drugi zet je v drugom glaven. Vidite, mi mammo svoje nasledstvo, tak, kak je tau včasik bilau. Tak je dosta ležej napraviti. Ta tradicija kmetstva se v Sloveniji nadaljuje.“

Klara Fodor

mo, kak tau, ka je včasín na kmetijaj bilau. In to se je zdaj pokazalo, kak idealna rešitev, ka smo meli srečno rokau, ka lidge so radovedni. S tem bogatimo, oplemenitimo to našo ponudbo. Turist, človik šteri pride, mora nika tú doživljati pauleg toga, ka je tau za nas potrebno, za našo preteklost. Na drugi način povedano, tau so naše korenje, tau moramo uživljati, ka te drejvo raste.“

• Na leto tau eno priveditev mate ali ške drugé tú?

„Mamo štja za Martinovo nika, te silvestrovanje tak po domačom, eno kukarčno prireditev. Te moramo djaboke brati, te grozdje, krumpičke se kopajo pa ne falgamo (zandolejmo).“

• Leko nam vöovadíte, na kašno velko prireditev se pripravlate naslednjo leto?

„Malo bola navekša de ta mlatitev 13. julija, ka de 10 jubilejna. Eden den prlej de pa „1000 zlati zrn“. Tau pa ge setev pa žetev. Geseni,

oktobra mo sejali, nej na nji, liki tú edno gredo napravimo v obliki djaboka, za tau, ka kmečki turizmi majo za simbol djaboka. V obliki djaboke de pšenica posejena in tista de kleti 12. julija, v soboto žeta. Pride najmenje deset turistični družtev s cejle Slovenije, ka do te pomagali žeti.“

• Kak zandolejte telko dela, vejpa zvöjn restavracije, penzionu mate ške velko-velko kmetijo?

Pri svetom Martini na Bledi

Letos je organiziralo slovensko društvo s samoupravo v Sombotelu prauško na Bled, v cerkev svetoga Martina. V soboto, 6. julija, v šestoj smo vkraj šli iz Sombotela. Na avtocesti smo se stavili pri **Tepanjah**, gde smo kauštali kremno rezino (krémes). V Ljubljani smo edno veuko bauto eške oprejto najšli, ka smo si leko

skor zgübo, smo mogli z busom nazaj po njaga titi. V **Kranji** smo rauze nesli na grob slovenskoga pesnika Franceta Prešerna. Pri grobi smo recitali tisto kitico Zdravljice, štera je himna Slovenije. Na **Bled** smo prišli v štrtoj vöri. Brž smo se vöspakivali v Hoteli Krim in smo ništerni eške s slejdnji čunom prej k prišli na otok. V

tom zvoni. Tistoga ipa je na Blejskom gradi živejla mlada, žalostna dovica. Moža so gi bujli razbojnik in njegovo mrtvo tejo v jezero ličili. Dovica je vküppobrala srebro in zlat, ka je mejla, pa je dala narediti zvonček za kapejlo, štera stogi na otoki (sziget). Zvon do kapejle nej prišo, ka je na jezери biu veuki viher, pa se je čun z zvonom pa lidami vred potopo. Lidgé na Bledi pravijo, ka včasik vnoči se eške gnes čüje glas toga zvona iz globočin jezera. Dovica je vse odala, ka je mejla, pa je penaze dala za nauvo cerkev na otoki, una pa odisla v sa-

ta v neogotskom stili. Pri meši je gorštejla štenje v slovenskoj knjižnoj rejči *Ančika Braunštein*. Po meši smo tazospeljali naše porabske romarske pesmi: Češčena si Marija in Lejpa si rauža Marija. Gospaud župnik dr. Ambrožič so nam povedali, ka geseni pridejo romarji z Bleda v Somboteu, v rojstni kraj svetoga Martina. Tak mo pá meli slovensko mešo sombotelski Slovenci.

Po meši smo se odpelali v **Bohinj**, tam smo prejkvseli na gondolsko žičnico, štera nas je odpelala 1540 mejtarov visko. Od tistec smo vidli prave plamine, nad njimi **Triglav**, naj-

V busi smo molili raužni venec pa spejvali Marijine pesmi

Na Voglu (1540 m) pred Triglavom

küpili dinko melo pa tikevni oli. Na letališči **Brnik** smo meli srečo, ka sta se ranč dva fligara (letali) v luft zdignila. Francek je nej najger biu na fligare, raj je v senci pivo piu. Tak se je pa

cerkvi smo trikrat potegnili zvon, ka se prej té nam tri žele spunijo.

„Zvonček želja“ so naredili 1534. leta v Padovi. Lidgé pa poznajo edno pripovejst o

mostan v Rim. Tam je živejla do smrti. Gda je mrla, je Sveti oče blagoslovil eden nauvi zvon pa ga je poslo v cerkev, štera stogi na otoki v jezери na Bledi. Če štoj s tem zvonom zvoni in si nika želi, ma „gospa v jezera“ spuni željo.“

V nedelo, 7. julija, v desetoj vöri, smo šli k meši v cerkev svetoga Martina, štero so zozidali pod gradom 1904. in 1905. le-

vekšo plamino v Sloveniji (2864 m). Zadvečarka na Bledi smo pogledali program, štero ga so organizirali za svetovno srečanje Slovencev.

Za pomauč pri ceringi za autobus se lepau zavalamo *Javnomi skladi za narodne in etnične manjšine na Madžarskem*. Hotel z večerjo pa zajtrkom je vsikši sam plačo.

Marija Kozar

Pri grobi F. Prešerna v Kranji

Gda se je žmetno odlaučiti

V Porabji, po naši vasnicaj, skurok vsepovedik delajo kakše skupine, društva. Vsakša skupina, društvo ma svoje cilje, programe, stere se člani morajo držati. Samo ka je človeško življenje nej tak leko, kak bi si človek mislo. Dostavse se ma s človekom, z držinov zgoditi. Zvünredno leko pride kakšo delo, beteg, no pa te, ka je v našom življenji najbolje

V tvojom življenji ka znamenuje držina?

»Kak sva že gučala, v velkoi držini sam gor rasla, vejim, ka znamenuje človeki držina. Človek cejli žitek aldüje za držino. Ge sploy rada mam družbo tō, gda sam mogla, sam delala v kakši društva, skupinaj. Pet lejt sam popejvala v števanovskoi pevskoi skupini. Te mi je mauž betežen grato, sam

ušla. Tak čütim, s tejm sam nikoga nej zbantüvala. Ka pa ge nosim znautra v srceji, tau je mojo, za tau ge sama vejim. Pa tau tū, ka je ranč ta skupina tau, stera mi je na pomauč v moji težavaj. Če mo mejla zdravje pa de skupina delala, ge bi rada delala z njimi ešče več lejt.»

Zdaj pa spoznajte edno drugo žensko, stera je ranč etakšo krizo doživela toga ipa. Tau je **Aniko Kovač-Časar**. Je 50 lejt stara, ma v Števanovci svojo držino, odraslo deco - sina pa čer - mauž ji je pa školnik; on vodi v Števanovci društvo za lepšo ves. Z možaum vred delata v gledališkoj skupini, mauž je režiser skupine.

• *Aniko, v vašoj držini je lak, ka največkrat tak morate „kradniti cajt“ za svoje delo, za svojo držino. Nej dugo se je v držini lagvo zgodilo. Tvoj oča so mrlji.*

»Nej bi rada na dugo gučala, depa malo mo tanazaj ušla v cajti. Mojo življenje je z mojimi starišami vred nej leko bilau. Dva mejseca staro dejte sam bila, gda so nas tavō odpelali. Pa te, gda sam že 4 lejta stara bila, sam vsigdar čüla od starišov, ka mo prej šli domau. Samo ka sam ge nej znala, gde je pa te tē datum. Pa te smo rejsan gnauk samo prišli domau, tuj sam gor rasla. Mati mi je pred lejtami mrla, leko povejmo, ešče mlada. Oča so z nami živeli. 4 lejta so fejst betežni bili. Tau mi je pa itak sploy žmetno spadnilo, ka so tak ta mrlji. Kak sva že gučala, v našoj držini je vsigdar vse živo, moj mauž dosta vse kaj dela, organizira. Etak sva se pridružila gledališkoj skupini tū. Nej je leko bilau. Oča so nej steli, da bi ge ojdl na probe pa na nastope. Večkrat sam naskrivoma mogla vujdti. Pa te je prišla očina smrt, sploy britki, žmetni dnevi so bili. Očo smo v torek pokopali, gledališka skupina je pa na tisto soboto

Pismo iz Sobote

Komi je lepše pa boukše kak pa tebi?

- Komi je lepše pa boukše kak pa tebi? - me je vdaro po plečaj moj stari dober pajdaš.

Nika sam njemi nej pravo nazaj. Vej pa, ka bi njemi naj sploy povedo? Dobro, leko bi njemi vōovado, ka mi je nej glij najlepše. Leko bi njemi raztomačo, kak sam nej najboukše, dapa zakoj? Zakoj bi njemi vse tou mogo sploy prajti? Vej bi mi pa nikak nej vōrvo.

- Tebi je rejsan najlepše pa najboukše na tom svejti! - me je ške gnauk vdaro po plečaj, ka mi je vse lagvo gratalo.

Nika je nej pomagalo. Mujs sam ga mogo pelati na pijačo. Tam v krčmej sam njemi začo pripovejdati, kak sploy nema istino. Lepo pomalek sam njemi vōovado, kak žena ponüca preveč pejnez. Kumaj že ladam zadosta služiti. Naraučo sam novo rundo pijače in se njemi toužo, ka mlajši rastejo kak vrba in me vsikši den menje bougajo in vsikši den več škejo od mene. Pri tretjoj rundi špricerov je bila na redi moja tašca Regina, trno čedna ženska. Nejsam njemi od nje ške ranč vse povedo, že je doubu vcejlag skuznate oči. Dapa nej sam se doj stavo! Med štrtim pa sedmim špricerom sam njemi vse povedo od njeni müj. Povedo sam njemi, kak je zavolo nje mogla cejla držina kile doj davati, kak smo za njou kúpüvali auto, kak je bila zalüblena, kak se je prijala politike, kak so vsi dobri, samo ge nej, kak ne smem v svojom rami na glas gučati in vse tak tadale. Gda je vse tou čüo, je že djouko kak kakši mlajši in kcuj mlato z glavou po šanki. Tak sam ga geno, ka mi je od moje službe ranč nej trbelo gučati. Pa ške boukše je bilou, ka sam njemi o tom nika nej pravo. Leko bi njemi srce počilo od vsega lagvoga.

Na, po trinajstom špriceri je tē moj pajdaš li nikak k sebi prišo. Zbriso si je skuze, spiu špricer in me vdaro po plečaj.

- Komi je lepše pa boukše, kak pa tebi? - mi je nazmigno. - Komi je lepše pa boukše, ka pa tebi, ka vse tou vejš, kak je žitek leko naj-najlepši. Če človek vej, kak njemi je bole lagvo kak pa dobro pa lepou, te je tomi človeki rejsan najboukše pa najlepše na tom svejti, - me je ške idnouk vdaro po plečaj in odišo iz krčme.

Malo za njim sam odišo ge tō. Doma so me na dveraj čakali moji mlajši. Včasi so mi spraznilli bukso do kraja. Ednomi je trbelo za kolo, drugomi za novi biciklin, tretjom pa ka ge vejim, zakoj. Obed je biu takši, ka se mi je ranč nej v zobe zgrabo. Moja tašca Regina, trno čedna ženska, je ležala in gledala televizijo. Ranč me je nej poglednila. Samo tak kre kraja je spistila za meuv:

- Komi je lepše pa boukše na tom svejti kak pa tebi?

Nika sam nej pravo. Šeu sam nazaj v kčmo. Moj najlühši kölnar mi je natočo špricer. Pravo sam njemi, ka njemi plačam na drugi den. Nikše nevole je nej delo po tistom, gda sam ji spiu ške štiri. Po tistom slejdnjom se mi je tak nika vidlo, ka mi je rejsan dobro pa lepou na tom svejti.

Miki

pa nedelo že nastopa mejla. Nej je leko bilau se odlaučiti, ka naj napravim. Življenje je že takšo. Kak je pa Irena pred menov že prajla, tak čütim, ka sam skupini tau dužna bila storiiti.» Gnesden samo tau vidimo, ka se lüdje nikak „nut zape- rajo“, več negajo lejpi večeri, več se ne vejmo tak radüvati kak gnauksvejta. Naj bi

pa zatok nika nazaj sprajli od stari časov, če rejsan nej ranč tak kak je bilau, so sploy potrebni takši lüdje, steri aldüjejo za kaj takšega. Aldüjejo cajt, če trbej pejnazje, živce, požrejo kritiko, ka udji najležejše je kritizerati. Gvušna sam pa, ka te lüdi več lüdi pošüje pa njim je hvaležno kak pa nej.

I. Barber

Anikó Kovač-Časar, Irena Svetec-Krajcar

strašno, smrt tū. Človek pa tau vse mora vōprestati.

Že dve leti je tomi, ka so v Števanovci ustanovili gledališko skupino. Od tistoga mau delajo, redno majo vaje pa nastope. Člani skupine pa med tejm živijo svojo privatno življenje tū. Delajo, opravljajo družinske dužnosti. Pa takši človek, steri si glavau na tau da, ka de se držo k kakšoj skupini, buma se za tau tū vzema, ka duplanske dužnosti ma v svoji „držinaj“. Zdaj vam nut pokažem dve takše ženske, stere delajo v gledališki skupini pa nej dugo so za toga volo doživela nika sploy žmetnoga.

Irena Svetec-Krajcar je 59 lejt stara. Včena je na vse žmetnoče, vej je pa v takšoj držini gor rasla, gde je 10 mlajšov bilau. Tri odrasle sine ma, žau, mauž ji je letos majuša mrau.

• *Irena, toga reda si nej leke dneve, mejsece mejla.*

mogla tam njati zbor. Predlani - gda je muzej že baukše bilau - so me zvali v gledališko skupino. Dončec Berta mi je v cirkvi prajla, ka naj notra stanem v skupino. Ona je strašno navdušena bila za tau skupino. Mauž me je tū pošilo, ka naj dem, če mam volau. Etak sam pa stanila v skupino pa sam sploy rada tuj. Letos me je pa velka nevola zaojdl. Nepričakovano mi je mauž mrau. Gda je on mrtev ležo, bi naša skupina na Porabski dnevaj v Varaši v gledališči mogla igrati. Pa za par dni pa v Budimpešti smo mli pozvanje, ka so »baugi vala« doj popinili. Dnevi so leteli, mojo velko žalost sam ešče nej mogla pozabiti, gda je skupina, 22. pa 23. juniuša, mogla nastopati. Velka dilema je bila tau zame. Edno sam pa gvüšno vedla. Če bi mi mauž živ bio, v etakšoj situaciji bi mi tak pravo: „Idi, ne nijaj v nevauli tvoje!“ Pa sam

OTROŠKI

Pri- povejsti iz Črnoga lauga

KOTIČEK

V vasnicaj kouli Črnoga lauga so lidge trno radi nabirali grbanje. Geli so je pečene, skobacane in v pretepenoj župi tō. Če sta bila leto pa djesen rejsan zdraviva za grbanje, je po posušeni grbanjaj dišalo kouli vsakšoga rama. Dapa prišo je takši lagvi cajt, ka je človek eden grbanj najšo na tri kilomejtere. Lidam so se grbanji trno luštali, pa so ji nej meli niti za prideniti. Tak so se najšli trge možakarge, steri so prišli v Črni laug. Prišli so ranč ta, kama človek stoupi samo po nesreči. Prišli so ranč ta, gde živejo samo čalejrge in čaralice. Prišli so ranč ta, gde je zavolo čalerije bilou zadosta vode in gde je vsigdar bilou zavole toplo. Prišli so ranč ta, gde je bilou telko grbanjov, ka bi je leko žeu s kosou.

- *Ka si nouri! Vej je pa tou nej mogouče!* - se je prijio za glavau prvi možakar.

- *Ka si čistak zmejšani, kakši velki grbanji? Kak kakše držence!* - je nej mogo vōrvati drugi.

- *Če nej bi vido, bi si brodo, ka sam vcejlak oumani,* - so tretjomi skur spadnile oči vō iz glave.

V deseti minutaj so meli pune košare najvejši in najbolje zdravi grbanjov. Po tistom so si slekli srajce in ji napunili z grbanji. Gda so ji več nej meli kama klasti, so se zgūčali, ka drugi den pridejo z najvejšimi košari, pa če de trbelo, nut v laug potegnejo ške koule, ka do leko več grbanjov domou vlekli.

Mogouče bi rejsan tak bilou, če bi tej grbanji nej bili iz Črnoga lauga. Vej so ji pa nabrali ranč tam, gde živejo čalejrge in čaralice. Tak so možakari vidli samo grbanje, nej pa nji, stere leko človek vidi samo te, če njemi majstri čalerije tou dopistijo. In zato, ka so ji nej vidli, so nej mogli vedeti, ka bi bilou boukše, ka bi grbanje njali tam v Črnom laugi. Zato so si veselo spejvali ške malo po tistom, gda so prišli na paut prouti doumi. Grbanji v košaraj in v srajcaj so bili vsikši meter bole žmetni. Edni čidale bole leki, drugi pa nikši čudno živi.

- *Ka si nouri, kak so žmetni, kak kamni!* - se je mantrau prvi možakar.

- *Kak bi pa biu nouri, čidale bole so leki, kak če bi noso slamo,* - se je zglaso drugi.

- *Rejsan se mi vidi, kak če bi se mi zmejšalo! Vej pa so čidale bole živi tej grbanji. Tak se sučejo, kak kakše kače,* - je kcuj djau svojo rejč ške tretji.

Prvi je več nej mogo nesti, in gda je košar in srajco talūčo, so se vōsipali debeli kamni. Drugi je namesto grbanjov meu samo slamo. Ovomi tretjomi pa so se iz košare vōsipale velke, črne kače.

Nej trbej trikrat praviti, kak so možakarge bežali prouti doumi. Že malo po tistom, gda njim je od straja cūk vujšo v lače, so iz kač, kamnov in slame vōzrasli čalejrge in čaralice. Tak so se smejali iz pocūkani možakarov, ka njim je vsem

po redi od smeja cūk vujšo. Tak dugo so cūkali od smeja, ka se je na tistom travniki naredila velka mlaka, stera nigdar ne posene.

Lidge so njoj dali ime Žunta mlaka. Vej se vej, zakoj.

Milivoj Roš

MLAŠEČI

KAUT

Smrt

Tau se je že sploj davnik zgaudilo v Andovcaj, ka sam dja tau tū od ednoga staroga dejdeka čūjo.

Živela je edna baba, stero so tak zvali, ka Rejzika. Sploj djizdava pa bogaboječa je bila. Kouli sedemdeset lejt stara mogla biti pa sama živela, zato ka ji je mauž že mladi tamrau. Prvin je lüstvo bola čas melo kak zdaj, zato so pa več ojdli vkūper tō. Eden drugoma so pomagali pa je etak delo tū bola šlau. Najbola so vzimi vkūper ojdli, zato ka te bilau največ cajta. Tašoga reda je lüstvo, naj čas bola taodide, pripovejvalo. Največkrat od čaralic, od vragauv pa od smrti. Rejzika vsigdar samo poslušala, dapa nikdar nika nej prajla. Gnauk, gda so ranč kukarco lūpali, go je nekak pito: »Rejzika, s teov se je eške kaj tašo nej zgodilo?»

»Nej, zato, ka sto je dober katoličan pa bogaboječi, s tistim se tašo nika ne zgodi,« je prajla tak djizdavo.

»Vej dja dam tebi dobroga katoličana,« pravi ozark potima Franci, »vejš ti trpetala kak šiba na vodej.«

Ozark na velke vrate pomalek vōušo pa na trnaci vzejo edno kosau. Od šťufaka, zato ka so pri njij lūpali kukarco, pa eden velki črni kaput. Te čas je lüstvo že zgtauvilo z lūpanjom pa so že začnili domau titi. Franci ozark na vrata nazaj v šťjedjan stoupi pa tak pravi: »Tau sam eške vam ranč nej tapravo, ka včara, prvin kak bi zaspo, sam vōpogledno na okno pa sam vido, ka se smrt tam šeta pod oknom. Leko mislite, ka sam skur nej strajē daubo. Edno velko kosau nosi na plečaj pa tak se šeta po vesi. Nekakoga gvūšno išče, koga de s seuv nesla.«

»Nauri kalavin,« pravi Rejzika pa si kaput nase zema. Franci Pištaka srajco ozark potegne. »Ka je? Nauri si, zaka mi srajco vō iz lač vlačiš?»

»Poj malo znak, nika ti škem prajti.«

Gda so šťufak vidli, ka sta Franci pa Pištak pod lugašom bondrivala, so že vedli, ka se nika napelavata. Rejzika je vsigdar sama ojdla domau, s tejm vōpokazala, ka se ona ne boji.

Gda Rejzika stapla domau, eške tenje leko vidi, zato ka mejsec sploj svaklau svejti. Gda proti brga začne stapati, gnauk samo nika črno zagledne vrkar. Stane pa si misli: »Ka vrag? Djeleni odijo?»

Malo čaka pa stapla tadala. Gda malo skrajaj pride, te vpamat vzeme, ka nika vkumas stodji. »Ka tau? Samo, samo nej kosa? Jaj, Mati boža v nebesaj, pomagaj! Ka naj zdaj delam? Dem naj tadala domau ali naj se obrnem nazaj,« si misli Rejzika, dapa nodje ji že trpečejo. Kak si etak zmišlava, gnauk samo ozark nika velko bejlo dé prauti nje. »Jaj, sveti andjaldje v nebesi,« kriči pa tak praši domau, kak če bi dvajsti lejt stara bila. Doma klūko skurok dolavtrgne. Brž z omare dolavzeme posvečano vodau pa v iži vsakši kaut posveča. Ranč zgtauvi, gda nekak kloncka.

»Jaj, Baudji vala, ka nekak prišo,« pravi Rejzika pa dvera odpre, dapa tam nikoga nejga. Dvera brž zalapne.

Stolec brž k stanej postavil pa mali križac s cvekom vret vōvtrne s stene. »Jaj, Baug moj, Baug moj, pomagaj nam grejšnikom!« Kak vōpogledne na okno, vidi, ka se smrt šeta tam z edno veliko kosauv. »Jaj, ka naj zdaj delam,« krči Rejzika. »Že vej. Raužni vejneć moram eške v roke vzeti pa moliti moram, te me vejn ne odnese. Oča naš, ki si v nebesaj... jaj brž, kak je tadala, njegvoga vraga, zdaj pa ne vej. Jaj, zdaj pa grejk delam...« Drugo ne more, notra v postelo skauči pa si glavau pod vankiš potisne, rit pa goradrži.

Te čas se Franci pa Pištak od smeja že na tla mlaita pa se tam kobacata. »Vejš ka, Franci, telko ji je že dojšlo,« pravi Pištak, gda malo sape dobi, »nej ka bi od straja mrla.« Gda notra na dvera staupta, Rejzika glavau eške itak pod vankišom ma. »Na, grejšni ste ali nej?« pita Franci tak po globkom glasi.

»Jaj, grejšna sam, grejšna, samo me ne odnesi!«

»Ne bojte se, tašo staro babo eške vragauv nej trbej,« pravi Franci pa se začne smejati. Rejzika te pomalek vōpotegne glavau pa vse blejda grata, da vidi, ka Franci pa Pištak stojita v sobi. »Na, Rejzika, kakšna bogoboječa katoličanka ste, ka eške Očenaš ne vejte tazmoliti?« ji pravi Franci.

Od tistoga mau se je več nikdar nej valila, kakšna dobra katoličanka je.

K. Holec

RADIO MONOŠTER

na

UKV (FM) 106,6 MHz

Srečanje na Bledu

Slovenska izseljenska matica je letos organizirala „Srečanje v moji deželi“ na Bledu, in sicer 7. julija 2002. Na srečanje so prišli Slovenci s cejlga sveta. Zrankma v devetj so igrali veuki goslarje, v desetj vóri pa so meli mešo v cerkvi na otoki. Ranč tisti den so bili na Bledj slovenski praúš-

Pevke KD Mandrač iz Kopa v primorski noši

karge iz Sombotela, šteri so pa v cerkvi svetoga Martina meli mešo. Zadvečarka so leko poglednili kulturni program, v šterom so nastopale skupine Slovencev iz tihinski rosagov tó. Na plesi je igro ansambel Murski val iz Kanade.

Sombotelski Slovenci na srečanju

Tamburaši iz Cirkulan (pauleg Ptuja)

Piknik pevskoga zbora

Gorenjesenički mešani pevski zbor Avgust Pavel je na začetki leta na kratki cajt prekino svojo delo, zapro je sezono. Že več lejt mamó šegau etakšoga reda se zbrati na Grbensčeki na pikniki. Stroške piknika si sami vkúp damo pa te nej samo pevci, liki njigvi bližnji - najbola deca - se vkúper radujemo.

Letos je piknik 14. julija bio. Na piknik sta na našo pozvanje prišla Martin Ropoš, predsednik Državne slovenske samouprave, pa Eva Lazar, predsednica slovenske samouprave Gorenjoga Senika. Z nami je bio Ciril Kozar, naš pomočnik, organist tū. Ne moremo pa povedati, ka smo cejlak brez dela bili. Na pikniki smo si zgučali, ka naš čaka snemanje CD-ja. Etak smo pa z zborovodkinjov Marijo Trifus ugotovili, da letos spoj kratek baude naš počinek, zatok ka de se CD že septembra snemo.

Besedilo in slike:
I. Barber

Na Grebensčeki se vsakšo leto najdemo.

Zamišleno vodstvo.

Jaj, kak sam žeden!

Informacije za porabske Slovence

Slovenska zveza porabskim Slovencem v cejlom rosagi nika dobro leko včini s tejm, ka je dobila od Civilne zaštite v Sloveniji 2 prikaulici (lakókocsi). Etak 2 x 4 lidi ma nagnauk mesto. Tisti, steri bi se radi vöspočinili med bregauvi v lejpom mirnom kraji, si tau zdaj leko privaušcite. Ime toga kempa je **Hotel in Camp Špik**, steri stoji v **Gozdi**

Martuljek, pauleg vesi Zgornje Rute pri Kranjski Gori. Nej daleč od tec je ena najlepša pokrajina Slovenije. Za plavanje, kaupanje je v kempu en bazen (medence) za odrasle pa dva za mlajše, zvójn toga ške Bled pa Bohinj. Gozd Martuljek je od Porabja kaulek 300 kilometrov daleč, prejk Avstrije je malo skrajaj. Prednost majo porabski Slovenci! Za porabske Slovence na Madžarskem ena prikolica na en den košta 3000 forintov. Za vse drúge lidi pa košta 5000 forintov. Kemp je oprejt cejlo leto. Prikaulice leko rezervirate pri predsedniči Jožiji Hirnóki na Slovenskogi zvezi, telefonska numera je (94/552-595). Želimo vam lejpa doživetja, dobro počivanje v taujoj čúdivitoj krajini.

Klara Fodor

NIKA ZA SMEJ...

Astma

Mici je že nistarne mejece zaročena z Hugonom. Eto gnauk je pa Micina padaškinja čúla, ka sta se Mici pa Hugo prej svadila pa sta več nej zaročniva. Padaškinja Lujza se je eto gnauk srečala z Mickov pa go etak pita: »Zakoj si pa Hugo na tanjala?« Micka pa: »Vejš, Lujza, tau je tak bilau, ka je moj Hugo napona tak fejst zame bijo, ka si je včasik tak fejst zdihavo, ka sam mislila zdaj pa zdaj de fertik od veselja.«

»No pa te?«

»Te sam gor prišla, ka si je nej za mene volo zdihavo, liki strašno velko astmo ma.«

Na ja

Marinka je že nej mlada, ranč tak nej kak nejni mauž Sanji. Eden večer, gda si doj ležeta, je Marinki vse kaj napamet prišlo, pa etak pravi svojimi Šanjini: »Šanji! Nejsam zadovolna s teov. Pred nistarnimi lejtami si etakšoga reda vsigdar

tak romantičen bio. Kušúvo si me pa si mi vúje grizo.«

Šanji pa zdaj etak pravi: »Malo čakaj, Marinka. Vejš, tavó morem leteti v kopalnico pa si morem zobe nut prinesti.«

I.B.

Porabje

ČASOPIS SLOVENCEV NA MADŽARSKEM

Izhaja vsak drugi četretk
Glavna in odgovorna urednica
Marijana Sukič

Naslov uredništva:
H-9970 Monošter,
Gárdonyi G. ul. 1,
p.p. 77,
tel.: 94/380-767
e-mail:
porabje@mail.datanet.hu
ISSN 1218-7062.

Tisk:
SOLIDARNOST D.D.
Arhitekta Novaka 4
9000 Murska Sobota
Slovenija

Časopis izhaja z denarno pomočjo Urada RS za Slovence v zamejstvu in po svetu ter Javnega sklada za narodne in etnične manjšine na Madžarskem.